

Revista—ARTA

Venetia 2024 - "Oamenii aceștia își caută libertatea"
Venice 2024 - "These people are looking to find their freedom"

#68-69, 2024

By Diana Marincu

INTERVIU
INTERVIEW

VENEȚIA 2024 – „OAMENII ACEȘTIA ÎȘI CAUTĂ LIBERTATEA”

VENICE 2024 – “THESE PEOPLE ARE
LOOKING TO FIND THEIR FREEDOM”

Interviu cu Șerban Savu și Ciprian Mureșan cu ocazia expoziției „What Work Is”,
Participarea Națională a României la cea de-a 60-a ediție a Expoziției Internaționale de Artă
– La Biennale di Venezia 2024

Interview with Șerban Savu and Ciprian Mureșan on the exhibition “What Work Is”,
The Romanian Pavilion at the 60th International Art Exhibition – La Biennale di Venezia 2024

Text: Diana Marincu

Diana Marincu: Șerban, din picturile pe care le-am admirat deja în creația ta și din informațiile furnizate de echipa proiectului, înțeleg că ceea ce te preocupă în continuare și stă la baza propunerii voastre este raportul dintre muncă și timp liber, activitate și pauză, producție și recreere, surprinse în contextul societății românești actuale. Folosind un set de repere vizuale preluate din vocabularul realist-socialist, pare că tu pictezi ceea ce a „scăpat” nepictat și nu a fost reprezentat deloc în socialism – exact momentele dintre munci, iar tu vii să astupi aceste goluri „istorice” sau „ideologice”, nu? Cum ai gândit raportul acesta dintre ceea ce exista deja ca reprezentare în spațiul public și partea nevăzută a muncii?

Șerban Savu: Ai remarcat foarte bine. Da, este ceea ce a scăpat picturii oficiale. Referirea e clară, eu am preluat anumite teme din realism-socialism, imaginile eroice pline de încărcătură ideologică, care însă nu aveau legătură cu realitatea. Era imaginea idealizată a unei lumi utopice, deformată pentru a servi scopurilor propagandei. Pe mine m-a interesat să mă uit la oamenii de azi din această perspectivă, dar printr-o lentilă mai fidelă, încercând să surprind atitudinile lor reale față de muncă și imaginea muncii neideologizate. Sunt tot felul de scene în care oamenii lucrează în timpul liber sau chiulesc în timpul muncii într-un dans anarhic în afara sistemului productiv. Oamenii aceștia își caută libertatea.

D. M.: Titlul proiectului, „What Work Is”, m-a frapat inițial și m-am întrebat de ce e *work* și nu *labor*. Apoi mi-am dat seama, citind despre proiect și cunoscând lucrările tale, că e normal să fie așa.

Ș. S.: Da, pe mine nu *labor* mă interesează, ci *work*; nu mă interesează ideologia termenului istoric.

D. M.: Sunt personaje deziluzionate sau *drifting*? Apropo și de titlul cărții tale (Șerban Savu, *Drifting*, 2019, IDEA Design & Print Editură, Cluj).

Ș. S.: *Drifting*. Oamenii știu nici nu cred că au avut timp să se gândească la deziluzie, ca temă a vieții lor.

Diana Marincu: Șerban, thinking about some of your older paintings that I already know and admire and considering the information received from the team of the project, I understand that what you are still interested in – and this stands at the base of your proposal for Venice – the relationship between work and free time, labor and rest, productivity and leisure, captured in the context of the Romanian society of today. Using a set of visual hallmarks borrowed from the language of socialist realism, it seems that you are painting what “got away” unpainted and was not at all represented in socialism – the very intervals between work and now, you apparently come to fill in these “historical” or “ideological” gaps, am I right? How did you work out this relationship between what already existed as public space representation and the unseen side of labor?

Șerban Savu: You made a very good observation. Indeed, it is an area that was overlooked in the official painting. The reference is clear: I took certain themes from socialist realism, such as the ideologically charged heroic images, which were though completely cut off from reality. It was the idealized image of a utopian world, distorted to serve propaganda purposes. I was interested in looking at the people of today from this perspective – but through a more faithful lens – trying to catch their real attitudes towards work and the image of non-ideologized work. There are many scenes with people working in their spare time or steering clear of work during working hours in an anarchic dance that escapes any productive system. These people are looking to find their freedom.

D. M.: Initially, the title of the project, *What Work Is*, disconcerted me, and I was wondering why it was *work* and not *labor*. But then I realized, after reading more about the project and knowing your body of work, that this is how it should be.

Ș. S.: Indeed, it is not the *labor* I am interested in, it is the *work*. I am not interested in the ideology of the historical term.

Vedere din expoziție. Credit foto: Marius Popuț.
Exhibition view. Photo credit: Marius Popuț.

Mai degrabă au căutat moduri de a se adapta schimbărilor, de a înțelege lumea în care trăiesc, de a găsi noi oportunități într-o lume liberă în care nu li se mai spune ce să facă, dar în același timp sunt purtați de valul timpului și al istoriei, pe care nu-l controlează. Sunt târați de istorie. Ei încearcă să-și găsească locul și sensul în curentul acesta.

D. M.: Să vorbim despre machetele prezentate aici și despre tipologiile arhitecturale. Ciprian, la rândul tău, ai lucrat cu machete și te-a interesat aranjarea urbană, agregarea socială, buzunarele de libertate și de normativitate. Cum ați ales clădirile și ce piste descriu la nivel simbolic? Am văzut că lipsește „școala” ca heterotopie, dar presupun că a fost înlocuită de Fabrica de Pensule.

Ciprian Mureșan: Așa este, dar eu am folosit machetele de arhitectură în lucrările mele din alte perspective. Șerban a fost nevoit să recurgă la machetă ca mod de exprimare fiind prea costisitor să realizeze mozaicuri mari. Dacă ar fi existat banii de producție, aceste lucrări ar fi fost poate realizate la scară mare. În 2009, a avut o expoziție la Berlin unde a expus pentru prima dată un mozaic de dimensiuni medii și câteva mici. Apoi s-a gândit că ar fi interesant ca lucrare publică, a încercat împreună cu Raluca Voinea să găsească în

D. M.: Are your characters disillusioned or drifting? I am also hinting here at the title of your book (Șerban Savu, *Drifting*, 2019, IDEA Design & Print, Cluj).

Ș. S.: They are drifting. I don't think these people have even had the time to think about disillusionment as the leitmotif of their lives. Rather, they have been looking for ways to adapt to change, to understand the world they live in, to find new opportunities in a free world where they are no longer told what to do but at the same time, they are carried along by the tide of time and history, which they do not control. They are dragged along by history. They try to find their place and meaning in the middle of this stream.

D. M.: Let's talk about the scale models presented here and about architectural typologies. Ciprian, you have also worked with scale models in your previous artistic practice and have been interested in the urban mise en scène, the social aggregation, the pockets of freedom and normativity. How did you choose the buildings, and what are the symbolic paths they outline? I noticed that the "school" (as a heterotopia) is missing, but I suppose Fabrica de Pensule might as well stand in for it.

C. M.: It is true, I have worked with architectural models before but I included them in my practice for other reasons. Șerban had to resort to the scale model as a means of expression because it was too expensive to make large mosaics. Had there been enough money, these works could have been produced on a large scale. In 2009, he had an exhibition in Berlin where he exhibited for the first time a medium-size mosaic and a few smaller ones. Then he thought the mosaic technique would be appropriate for making a public work, and so the two of them tried to find funding for a project in 2010, however without any success. Later, for his exhibition at MNAC (The National Museum of Contemporary Art, Bucharest), there was a discussion in 2020 for a mosaic on the façade of the Anexa building on Calea Moșilor, but again, for financial reasons, it was not finalized either. That is how Șerban came to the scale model solution. But this series is not completed, it is a work in progress. Șerban didn't necessarily imagine them as a whole, as a single artwork. It was something that happened progressively. Firstly, there was the apartment block where he grew up.

Ș. S.: They were personal, intimate choices. The block where I grew up, the factory where I had my studio, archaeology that has been fascinating me for years.

D. M.: At the Pavilion, we will see a huge polyptych with a series of paintings, around forty, spanning almost twenty years of work. In older paintings such as *The Young Guardian, Renovations, House of Prayer, Saint Christopher*, you proposed a very interesting overlap between religion and communism, which you recently revisited in the mosaic of the ruined church. Presently, you are adding new layers to your practice – consumerism, self-help-ism, ecology, etc. How does the "cosmogony of work" you have been working on for so many years look different now?

Ș. S.: The local capitalism we are experiencing now in Romania inevitably comes with many of the features of global capitalism and with some added distinct characteristics. But the most acute, painful, and problematic one is ecology. It is obvious that if we think of how the society of today works, the only likely future looks very grim. Starting with the 1960s, we have been

INTERVIU INTERVIEW

2010 finanțare pentru un proiect și nu au reușit. Ulterior, la MNAC a fost în 2020 o discuție pentru un mozaic pe fațada clădirii Anexa de pe Calea Moșilor, dar, din nou, din motive financiare nici acesta nu s-a finalizat. Așa a ajuns Șerban la soluția machetelor. Dar seria nu este gata, e *work in progress*. Șerban nu le-a gândit ca ansamblu, ca o lucrare. A fost ceva progresiv. Întâi blocul în care a copilărit.

Ș. S.: Sunt alegeri personale, intime. Blocul în care am crescut, fabrica unde am avut atelierul, arheologia care mă fascinează de ani buni.

D. M.: În Pavilion vom vedea un poliptic imens cu o serie de picturi, în jur de patruzeci, care acoperă aproape douăzeci ani de muncă. În picturi precum *Tânărul gardian, Renovări, Casa rugăciunii, Sfântul Cristofor*, tu imaginal ai suprapunere foarte interesantă între religie și comunism, la care te întorci și acum în mozaicul bisericii în ruină. Dar astăzi mai suprapui câteva straturi – consumerism, *self-help-ism*, ecologie etc. Cum arată acum diferit „cosmogonia muncii” la care lucrezi de-o viață?

Ș. S.: Capitalismul local pe care-l trăim acum în România vine inevitabil cu multe din trăsăturile capitalismului global, adăugându-i câteva particularități. Dar cea mai acută, dureroasă și problematică e ecologia. Este evident că, la felul cum funcționează societatea de azi, singurul final e unul nefericit. Se știe din anii 1960 de poluare, de încălzire globală etc. și s-au luat anumite măsuri, dar nimic nu s-a îmbunătățit substanțial. Nimic nu mă face să cred că ce facem azi va fi eficient. Va fi tot mai rău dacă nu se găsește o soluție rapidă și vom fi nevoiți să ne adaptăm catastrofelor. Nu pare că există scăpare din cercul acesta distructiv. Mie mi se pare că trăim apogeul unei civilizații.

D. M.: Ciprian, povestește-mi ce veți arăta la Institutul Cultural Român. Va fi a *work-in-progress* din câte am înțeles.

C. M.: Pornim de la un mozaic de pe o machetă (*True Nature*) și îl realizăm la scară mare. Vrem să transformăm spațiul ICR într-un atelier cum erau pe vremuri cele din Veneția de meșteșugari în lemn, în sticlă etc. Vor fi în permanență câte doi oameni care vor lucra la acest mozaic pe toată durata de șapte luni a Bienelei.

D. M.: Ce se va întâmpla la sfârșit cu mozaicul?

C. M.: Vrem să-l donăm unei instituții din Chișinău, pentru a fi instalat în spațiul public. Ar fi un cerc frumos, care s-ar închide astfel, Șerban pornind de multe ori în practica sa de la lucrări de for public din Republica Moldova. În Chișinău, care are o tradiție îndelungată a mozaicurilor monumentale, există acum, din păcate, multe probleme legate de salvarea acestora. Noi vrem să mai adăugăm unul la cele existente, pentru conservarea cărora sperăm că se va găsi finanțarea necesară.

Ș. S.: Practic, am dona un mozaic antitetic celor realist-socialiste de acolo pe care le-am folosit ca fundal în picturi. Ar fi ceva simbolic frumos. Mai ales pentru momentul actual în care se află Republica Moldova, privind spre viitor, nu doar spre trecut. În plus, o parte din cei care lucrează la mozaic vin de acolo și, astfel, s-ar întoarce ceva înapoi, o parte din munca lor. Nu ar mai fi vorba de o muncă investită „dincolo”, așa cum se întâmplă de obicei, ci de una care revine la Chișinău.

made aware of the outcomes of pollution, of global warming, etc., and some actions have been taken, yet without any notable results. Nothing makes me believe that the current measures would eventually work. Unless a solution is quickly found, the situation will only get worse, and we will have to face and live with many environmental catastrophes. It seems there is no escape from this destructive circle. I feel that we are living at the apogee of a civilization.

D. M.: Ciprian, tell me what you will be showing at the Romanian Cultural Institute. From what I understand, it will be a work-in-progress.

C. M.: We took a mosaic inserted on one of the scale models (*True Nature*) and enlarge it. We want to turn that space into a manufacturing workshop similar to the small Venetian artisan businesses of working in wood, glass, etc. During the seven months of the Biennale, successive teams of two people will alternatively work on the making of the mosaic.

D. M.: What will happen to the mosaic in the end?

C. M.: We want to donate it to an institution in Chișinău to be installed in the public space. It would make a beautiful circle, which would be closed this way, as Șerban's practice was often inspired by public works from the Republic of Moldova. Chișinău, which has a long tradition of monumental mosaics, unfortunately faces many problems today regarding their restoration and preservation. We want to add one more to the existing ones, very much hoping at the same time that the necessary funding for their conservation will be found.

Ș. S.: In fact, we would be donating a mosaic antithetical to the socialist-realist ones featured in the background of some of my paintings. It would be something symbolically beautiful. Especially considering the times the Republic of Moldova is now crossing, focusing more on the future, and less on the past. What is more, many of the mosaicists are Moldovan, so it would be like giving something back in the form of their work. It would no longer be work spent "abroad", as usual, but work returning to Chișinău.

Translated by Camelia Diaconu, proofreading by Bertha Savu